

29. april 2010

FM2010/27
EM2009/88

BETÆNKNING

afgivet af Udvalget for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke

vedrørende

Forslag til Inatsisartut lov om sprogpolitik.

Afgivet til lovforslagets 2. behandling

Udvalget for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke har under behandlingen bestået af:

Harald Bianco, Inuit Ataqatigiit
Debora Kleist, Inuit Ataqatigiit
Andreas Uldum, Demokraterne
Malik Berthelsen, Siumut
Knud Kristiansen, Atassut

Udvalget for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke har efter 1. behandlingen under EM09 den 13. oktober 2009 gennemgået lovforslaget.

Lovforslagets indhold

Lovforslaget skal ses i lyset af Selvstyrets indførelse den 21. juni 2009, hvorved grønlandsk ikke længere blot er hovedsproget, men Grønlands officielle sprog.

Lovforslaget har flere formål. Loven skal sikre klare rammer for landets sprogpolitik. Samtidig skal forslaget dels ses som en styrkelse og udvikling af grønlandsk som et samfundsbærende sprog, modersmål og andet sprog. Og dels et ønske om, at to-sprogethed og fler-sprogethed skal blive en styrke i samfundet. Endelig skal loven sikre en sproglig integration. Om forståelsen af sproglig integration skriver Naalakkersuisut således:

”Ved sproglig integration forstås fjernelse af sprogbarrierer og styrkelse af sprogtilgængeligheden for de nævnte persongrupper med henblik på at forbedre mulighederne for borgernes deltagelse i samfundet og styrkelse af den grønlandske fællesskabsfølelse og identitet”.

Loven slår fast, at det grønlandske sprog er det offentlige sprog i Grønland og anvendes i offentlige forhold. Samt at det grønlandske sprog består af tre hoveddialekter – Avanersuaq, Tunu og Kitaa. Og endelig at dansk kan anvendes i offentlige forhold, mens engelsk og andre fremmedsprog kan anvendes i det omfang, der er behov for det.

Alle offentlige virksomheder og myndigheder skal udarbejde en sprogpolitik, mens det for det private vil gælde, at alle virksomheder med 10 ansatte eller derover skal udarbejde en sprogpolitik. Loven angiver eksempler på, hvad sprogpolitikken kan indeholde, men stiller ingen specifikke krav. Samt at arbejdsgiver skal foretage individuelle og personlige samtaler med den enkelte medarbejder for at afklare medarbejderens behov for blandt andet sprogundervisning. Udarbejdes der ikke en sprogpolitik, og føres der ikke individuelle og personlige samtaler med den enkelte medarbejder, som er omfattet af loven, kan der idømmes bøde.

Personkredsen for loven er alle med fast bopæl i Grønland, som har behov for at lære grønlandsk, dansk eller andet sprog i tale og skrift.

Naalakkersuisut er den myndighed, der skal føre tilsyn med lovens overholdelse, men loven bemyndiger Naalakkersuisut til at overlade tilsynet til en anden myndighed under Selvstyret.

Lovforslaget er en rammelov. Det vil sige, at loven alene fastsætter generelle regler og retningslinjer, som siden udfyldes af bekendtgørelser.

Lovforslagets modtagelse ved 1. behandlingen i Inatsisartut

Naalakkersuisut fremhævede ved lovforslagets 1. behandling, at:

”Det grønlandske sprog er en central del af det grønlandske folks kulturelle identitet. Sproget har således en kulturbærende funktion, der skal bevares, styrkes og samtidig udvikles”.

Samt at:

”Væsentligt i forslaget er, at det ikke er udtryk for en endelig fastlæggelse af sprogpolitikken, men derimod en rettesnor til videre udvikling inden for dette forslag og relaterede områder”.

Endelig anbefalede Naalakkersuisut, at 2. og 3. behandlingen af lovforslaget blev udsat til forårssamlingen for at give mulighed for en uddybende orientering til befolkningen og relevante parter om såvel forslaget indhold som dets implementering.

Inuit Ataqatigiit hilste lovforslaget velkommen og udtrykte ønske om gensidig respekt for forskelligheder i sproglig sammenhæng. Derfor ser Inuit Ataqatigiit det også som nødvendigt, at sprogpolitikken tilgodeser alle i samfundet. Sidstnævnte ser partiet imødekommet ved, at lovforslaget er rettet mod tre forskellige persongrupper. Det vil sige; gruppen, der har behov for at lære grønlandsk, samt gruppen, der har behov for at lære dansk eller engelsk. Og endelig den gruppe, der har behov for en indførelse i grønlandsk kultur, historie og samfundsforhold.

Endelig fandt partiet det betænkeligt at forvente, at forslaget kan implementeres uden økonomiske konsekvenser for offentlige og private institutioner.

Siumut udtrykte beklagelse over, at lovforslaget ikke var mere vidtgående i bestræbelserne på at styrke og udvikle grønlandsk. Partiet havde gerne set, at tilegnelsen af grønlandsk bliver et krav til alle ikke grønlandsk talende. Partiet understreger, at det kun kan ske ved at give de ikke grønlandsk talende de bedste muligheder for at lære sproget. Samtidig medgiver partiet, at dansk vil være fremtrædende indenfor de fagområder, hvor der er mangel på grønlandsk højtuddannet personale.

Endelig er det partiets ønske, at lovforslaget skal indeholde bestemmelser om, at skiltning og breve fra offentlige og private myndigheder ikke alene må være på dansk, men skal indeholde en grønlandsk version.

Demokraterne påpegede, at der syntes at være et misforhold mellem lovforslagets formål med at styrke og udvikle grønlandsk og det faktum, at det er frivilligt, hvilket sprog private virksomheder vælger skal være institutionens hovedsprog. Endelig ønskede partiet det præciseret, hvilke sanktioner der kan iværksættes, hvis loven ikke bliver overholdt, samt oplyst hvor stor en bøde en virksomhed vil kunne forventes idømt ved overtrædelse af loven.

Atassut udtrykte glæde over, at det fastslås, at grønlandsk er landets officielle sprog. Partiet fandt det vigtigt, at lysten til at arbejde med grønlandsk bliver fremmet. Samtidig bemærkede partiet, at også grønlandsk talende og skrivende har behov for at tilegne sig et bedre grønlandsk. Særligt i det skriftlige fandt partiet, at der er for mange fejl. Med hensyn til tilegnelsen af fremmedsprog er det partiets håb, at loven vil styrke muligheden herfor.

Udvalgets behandling af forslaget

Udvalget bemærker indledningsvist, at alle partier i Inatsisartut grundlæggende støtter op om lovforslagets intentioner og indstillede det til udvalgsbehandling.

Udvalget kan læse, at Naalakkersuisut har udarbejdet lovforslaget loyalt mod de anbefalinger, som det daværende Udvalg for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke i enighed anførte i dets betænkning til beslutningsforslaget vedrørende:

"Forslag til landstingsbeslutning om, at Landstyret pålægges at fremsætte forslag til en sproglig integrationslov, som i udgangspunktet giver enhver i Grønland med

behov herfor ret til undervisning i sprogene grønlandsk, dansk og engelsk, samt i grønlandsk kultur- og samfundsforståelse”.

Udvalget kan fuldt ud støtte målsætningen i lovforslaget om at sikre grønlandsk som et samfundsbærende sprog. Ligeledes anser udvalget det som positivt, at lovforslaget vægter behovet for tilegnelsen af flere sprog. Vi er en del af en global verden, hvorfor der er behov for at beherske flere sprog. Ikke mindst indenfor uddannelsessystemet, hvor en række uddannelser ud over folkeskolen ikke kan gennemføres, uden at den uddannelsessøgende behersker flere sprog.

Møder i forbindelse med udvalgets behandling af lovforslaget

Udvalget har afholdt møder med Nukissiorfiit, TELE, IMAK, Sprogsekretariatet og Naalakkersuisoq Mimi Karlsen i forbindelse med sin udvalgsbehandling af lovforslaget og deltaget i det af Naalakkersuisut afholdte sprogseminar. Endelig har lovforslaget været behandlet på en række udvalgsmøder i 2009 og 2010.

Høring af lovforslaget

Forslaget har været i høring fra den 22. januar til den 20. februar 2009. Alle høringssvarerne er kendetegnet ved at udtrykke grundlæggende støtte til lovforslaget. Udvalget bemærker, at Naalakkersuisut har fulgt de lovtekniske anbefalinger i høringssvarene, herunder de nye bestemmelser om tilsyn, sanktioner og klageadgang.

Sprogpolitik

Udvalget finder forslaget utilstrækkeligt i sin nuværende form, fsv. angår kravene i sprogpolitikken. Udvalget anser det for af afgørende betydning for effekten af sprogpolitikken, at reklamer og skiltning i det offentlige rum fra virksomheder, såfremt disse alene skrives på dansk, skal være ledsaget af en grønlandsk version – og *vice versa*.

Udvalget finder derudover, at Naalakkersuisut bør vurdere mulighederne for at fastsætte bestemmelser, som regulerer borgernes ret til at pålægge virksomheder og selskaber, i deres skriftlige henvendelser, at anvende det sprog som borgeren anvender. Dette indenfor såvel praktiske hensyn, som inden for rammerne af den Europæiske Menneskerettighedskonvention, internationale konventioner om beskyttelse af mindretal, Grundlovens frihedsrettigheder, FN's Sprogkonvention, den Nordiske Sprogkonvention og den enkeltes til fri erhvervsudøvelse.

Et enigt Udvalg skal derfor anmode Naalakkersuisut om at fremsætte et ændringsforslag til lovforslaget inden 3. behandlingen, således at udvalget kan inddrage dette i sin udvalgsbehandling til lovforslagets 3. behandling.

Tilsyn, sanktioner og klage

Udvalget har indgående drøftet forslaget kapitel 4 om tilsyn, sanktioner og klage. Et enigt Udvalg ønsker inden lovforslagets 3. behandling præciseret, hvilke sanktioner der kan iværksættes, hvis loven ikke bliver overholdt, samt oplyst hvor stor en bøde en virksomhed vil kunne forventes idømt ved overtrædelse af loven. Udvalget påregner snarest at modtage nærmere oplysninger fra Naalakkersuisut desangående med henblik på at lade disse indgå i udvalgets betænkning til 3. behandlingen.

Æterbårne ytringer

I forbindelse med den igangværende debat finder Udvalget endelig, at medlemmet af Naalakkersuisut bør redegøre for, hvorvidt musikalske, litterære og andre kunstneriske udtryk, som frembæres til borgerne via æteren, ligeledes bør være omfattet af loven.

Lovforslagets økonomiske konsekvenser

Udvalget noterer, at Naalakkersuisut i bemærkninger til loven skriver, at:

”Kravet om en sprogpolitik skal opfyldes af samtlige offentlige myndigheder og virksomheder inden for eksisterende økonomiske rammer”.

Og uddyber det med følgende:

”Det er fundet hensigtsmæssigt i loven at fastsætte selve retten til sproglig tilegnelse, men at lade det være op til Naalakkersuisut i samråd med arbejdsmarkedets organisationer og andre relevante parter at fastsætte nærmere regler om udmøntningen af denne ret. Retskravet på tilegnelse medfører derfor ikke i sig selv administrative og økonomiske konsekvenser for det offentlige”.

Med hensyn til økonomiske konsekvenser for det private erhvervsliv henviser Naalakkersuisut til afsnittet om økonomiske konsekvenser for det offentlige.

På det foreliggende grundlag tvivler Udvalget på, at en implementering af lovforslaget er uden økonomiske konsekvenser for den offentlige og private sektor. Om end det muligvis principielt kan anføres, at de økonomiske konsekvenser ved lovforslagets realisering for den private sektor først følger efter nærmere forhandlinger mellem Naalakkersuisut og arbejdsmarkedets parter betyder det jo ikke, at forslaget er fuldstændig *uden* økonomiske konsekvenser. Det forekommer ikke ansvarligt, at disse konsekvenser ikke i det mindste *forsøges* belyst. Hvad angår den offentlige sektor vil implementering af forslaget nødvendigvis kræve økonomiske og administrative ressourcer – disse ressourcer må nødvendigvis tages fra andre tiltag og initiativer. Det er derfor ikke fyldestgørende, når det blot anføres, at forslagets realisering skal holdes indenfor de eksisterende rammer. Samme

holdning kom til udtryk på det afholdte Sprogseminar og de møder, udvalget har afholdt med relevante parter. Samt i en række høringssvar. Denne holdning bygger på, at skal lovforslaget være mere end blot symbolpolitik, kan en realisering af lovforslaget ikke ske uden økonomiske midler.

I svarnotatet til 2. behandlingen skal Udvalget derfor anmode Naalakkersuisut om at uddybe, hvornår, hvorledes og med hvilke økonomiske konsekvenser for hhv. den offentlige og den private sektor Naalakkersuisut påtænker at udnytte lovens bemyndigelser. Endelig ønsker udvalget ved samme lejlighed oplyst, om Naalakkersuisut vil afsætte økonomiske midler på finanslovsforslaget for 2011 til formålet.

Udvalget anser det som meget vigtigt, at de økonomiske forhold omkring forslaget undersøges grundigt. Udvalget ønsker derfor særligt at undersøge disse forhold i en tillægsbetænkning til Inatsisartuts 3. behandling, hvorfor det foreslås, at forslaget ved Inatsisartuts 2. behandling henvises til fornyet udvalgsbehandling i Udvalget for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke.

Indstillinger

I det Udvalget udtrykker sin foreløbige tilslutning til forslaget indstilles dette til yderligere behandling i Udvalget for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke.

Med disse bemærkninger skal Udvalget overgive forslaget til 2. behandling.

Harald Bianco

Debora Kleist

Andreas Uldum

Malik Berthelsen

Knud Kristiansen